

Kryterialna ocena rozprawki

Rozprawka to, według mnie, najważniejsza z form wypowiedzi pisemnej, które uczeń ma okazję poznać w gimnazjum. Składa się na to kilka czynników. Młody człowiek, pisząc rozprawkę, uczy się formułować i argumentować własne stanowisko. Umiejętność konstruowania trafnej, popartej dowodami, argumentacji służącej obronie własnych poglądów jest z pewnością obok czytania i pisania jedną z najważniejszych umiejętności, z którymi młody człowiek powinien opuszczać mury szkoły i wkraczać w dorosłe życie.

Rozprawka powinna uczyć uczniów „otwartości”, tzn. nieskrępowanego wypowiadania się, pewności siebie, przekonania, że ich właściwie uargumentowane stanowisko może być znaczącym głosem w dyskusji. Plusem tej formy wypowiedzi jest także to, że nie ma w niej miejsca na tzw. „błąd filozoficzny”. To znaczy, że uczeń, nie może po prostu „niewłaściwie” odpowiedzieć na pytanie, które znajdzie w temacie pracy.

Rozprawka narzuca wprawdzie na piszącego ograniczenia formalne (trójdzielność, konieczność sformułowania tezy, przeprowadzenie argumentacji, podsumowanie rozważań itp.), jednak jednocześnie daje mu możliwość modyfikowania utartego schematu, tworzenia tekstu oryginalnego (choć wciąż mieszczącego się w przyjętej konwencji). Moim zdaniem, rozprawka jest (obok pozbawionego przecież większych formalnych ograniczeń felietonu) formą wypowiedzi pozwalającą dobrym i wybitnym uczniom rozwinąć skrzydła i dającą im możliwość bardzo swobodnego wypowiedzenia się na dany temat.

Jednocześnie nie ulega wątpliwości, że rozprawka to jedna z najbardziej skomplikowanych form wypowiedzi pisemnej, dlatego bardzo ważne jest to, by uczeń wiedział, które z elementów (czy płaszczyzn) jego pracy wymagają przerehabilitacji (i na czym polegają usterki), a które zostały skonstruowane poprawnie. W zrozumieniu tego powinien mu pomóc przejrzysto skonstruowany i szczegółowo opisany klucz.

Niżej przedstawiam klucz opracowany przeze mnie na bazie kryteriów proponowanych przez CKE. Mam nadzieję, że dołączony do każdego punktu krótki opis pomoże uczniom i ich rodzicom w zrozumieniu zasad nie tylko komponowania, ale także oceniania rozprawek.

Kryteria oceny rozprawki	Punktacja (23 pkt.)
Temat i forma (10 pkt.)	
Praca świadczy o zrozumieniu tematu . Uczeń rozumie istotę przedstawionego mu problemu.	0-1
Tekst jest w pełni zgodny z tematem (ewentualne dygresje są uzasadnione). Każde zdanie (każda myśl pracy) przybliża ucznia do pełnej realizacji tematu wypracowania, wyjaśnia jego stanowisko. Uczeń nie odbiega od tematu.	0-1
Sformułowanie tezy . Teza jest jednoznaczna i wynika z tematu pracy. Punkt ten przysznaje się także wówczas, gdy uczeń zdecyduje się na sformułowanie we wstępie hipotezy, a tezę przedstawia dopiero w zakończeniu rozprawki.	0-1
Podanie co najmniej dwóch trafnych argumentów . Forma i treść przynajmniej dwóch argumentów musi być jednoznacznie powiązana z przedstawioną tezą (lub hipotezą).	0-1
Właściwe rozwinięcie (konkretyzacja) argumentów. Przynajmniej dwa argumenty są właściwie rozwinięte (np. uczeń piszący o jakiejś cesze bohatera literackiego podaje kilka potwierdzających tę cechę przykładów z tekstu). W przypadku rozprawki z elementami charakterystyki: <i>Który z bohaterów Sienkiewiczowskich powieści najbardziej Ci zaimponował?</i> Uczeń, który formułując tezę, odpowiada na to pytanie twierdząco, może jako argument podać honorowość Sienkiewiczowskiego bohatera. Konkretyzując ten argument, powinien wykazać się znajomością tekstu i podać kilka przykładów „honorowego” postępowania Zbyszka.	0-1

<p>Wzór: Temat: <i>Który z bohaterów Sienkiewiczowskich powieści najbardziej Ci zaimponował?</i> Teza:... Zbyszko z Bogdańca ... Argument: ... był honorowy. Konkretyzacja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nie chciał zsiąść z konia, zdjęć hełmu i z gołą głową prosić krzyżackiego posła, Kunona Lichtensteina, o przebaczenie, • Podczas pojedynku z Rotgierem walczył honorowo i nie pozwolił swemu giermkowi Hlawie, który pokonał już niemieckiego knechta, włączyć się do walki. • Podczas turnieju rycerskiego w Malborku nie zaatakował Ulryka von Jungingena, któremu pękł popręg. • Nie zgodził się na zmniejszenie okupu za uwolnienie siebie i stryja Maćka z niewoli u Arnolda i Wolfganga von Badenów; 	
<p>Wyczerpanie tematu. Uczeń, argumentując, poruszył wszystkie najważniejsze zagadnienia, a wszystkie jego argumenty (nie tylko dwa) zostały właściwie rozwinięte (skonkretyzowane).</p>	0-1
<p>Podsumowanie rozważań (wyraźne zakończenie z potwierdzeniem tezy). Zakończenie pracy jest wyraźnie wydzielone graficznie (akapit) i treściowo. Składa się na nie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podsumowanie tematu (synteza), • potwierdzenie tezy (lub teza – w przypadku prac, w których wstępie pojawiła się hipoteza). 	0-1
<p>Wnioskowanie wynikające z realizacji tematu. Wniosek musi być zgodny z przedstawioną tezą i wypływać z przedstawionej argumentacji. Temat: <i>Który z bohaterów Sienkiewiczowskich powieści najbardziej Ci zaimponował?</i> Teza: ... Zbyszko z Bogdańca ... Argumenty: honor; odwaga; wierność Bogu, władcy, ojczyźnie, bliskim; znajomość zasad dobrego zachowanie się itp., ale jednocześnie – paradoksalnie - posiadanie nielicznych wad (porywczość, brak „sprytu”). Wniosek: Zbyszko to jedna z najciekawszych i (dzięki paru wadom) najbardziej przekonujących postaci stworzonych przez autora <i>Krzyżaków</i>. Z pewnością jest on współczesnemu czytelnikowi o wiele bliższy niż posiadający same zalety inni, ci „nieskazitelni”, Sienkiewiczowscy bohaterowie, np.: bohater <i>W pustyni i w puszczy</i> Staś Tarkowski czy Ligia z <i>Quo vadis</i>.</p>	0-1
<p>Opracowanie tematu w sposób oryginalny i twórczy (np. powoływanie się na przykłady z historii, literatury, filmu). Punkt ten przynajmniej uczniom, którzy zwrócili uwagę na coś, co nie było omawiane na lekcjach, o czym nie wspominają podręczniki lub opracowania lektur. W praktyce powinien być to punkt, który najtrudniej byłoby uczniowi zdobyć (decydujący o przyznaniu autorowi pracy oceny celującej).</p>	0-1
<p>Poprawność pracy pod względem rzeczowym (brak poważniejszych błędów rzeczowych). Za „poważniejsze” powinny być uważane wszystkie błędy polegające na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • użyciu niewłaściwej terminologii (np. <i>*Pan Tadeusz to znana powieść Mickiewicza</i>; • błędnym umiejscowieniu ludzi i zdarzeń w historii (zarówno w czasie jak i w przestrzeni); • błędnym opisanie świata przedstawionego utworu, na który powołuje się autor pracy; • podaniu niewłaściwego tytułu lub nazwiska autora tegoż utworu (nie dotyczy błędnego zapisu np. <i>*Hendryk Siękiewicz</i>). 	0-1
Kompozycja (3 pkt.)*	
<p>Tekst ma kompozycję trójdzielną. Praca posiada wyraźne (wydzielone graficznie) trzy segmenty: zawierający tezę (lub hipotezę) <u>wstęp</u>; <u>rozwinięcie</u> (argumentację) i podsumowujące <u>rozważania zakończenie</u>.</p>	0-1
<p>Tekst jest spójny (istnieją językowe nawiązania pomiędzy poszczególnymi częściami pracy (segmentami rozwinięcia), np. <i>po pierwsze, z kolei, następnie, na zakończenie</i> itp.).</p>	0-1
<p>Tekst jest logicznie uporządkowany (argumenty i przykłady je konkretyzujące pojawiają się w tym samym segmencie (akapicie) rozwinięcia; nie pojawiają się nieuzasadnione powtórzenia, autor nie przeczy samemu sobie itd.).</p>	0-1

Język i styl (6 pkt.)*	
Poprawne pod względem znaczeniowym słownictwo (także w związkach frazeologicznych). Poprawna odmiana wyrazów oraz budowa zdań. Poprawna fleksja i składnia . Trafnie dobrane środki językowe (nie pojawiają się: wulgaryzmy, powtarzanie wyrazów, nadużywanie wyrazów obcych).	0-3 3 bł. – 3 pkt. 4 bł. – 2 pkt. 5 bł. – 1 pkt. 6 bł. – 0 pkt.
Styl jest funkcjonalny (dostosowany do formy wypowiedzi i tematu). Tego punktu nie otrzymają uczniowie piszący wypracowanie przypominające inną formę podawczą, np. charakterystykę bądź opowiadanie, oraz ci, którzy w części pracy wprowadzają elementy notatki (podają informacje w punktach).	0-1
Pojawiają się wyrazy wskazujące na osobę autora : Autor ujawnia się na płaszczyźnie tekstu we wszystkich częściach pracy; stosuje wskazujące na jego osobę zaimki (np. ja, mój), czasowniki w 1. os. l. poj. (np. uważam, sądzę, twierdzą itp.).	0-1
Bogactwo języka – Uczeń otrzymuje ten punkt za umiejętnie dobrane i właściwie wprowadzone cytaty, maksymy, sentencje; poprawnie użyte wyrażenia i zwroty frazeolog.	0-1
Zapis (4 pkt.)*	
Poprawność ortograficzna . 0 bł. – 2 pkt.; 1 bł. – 1 pkt.; 2 bł. – 0 pkt.	0-2
Poprawność interpunkcyjna (dopuszczalne 3 błędy). Proponuję, by niewyłączenie zdań podrzędnych, wtrąceń lub form wołacza wymagających oddzielenia od reszty zdania dwoma przecinkami (np. *Bohaterem który zasłużył na nasz szacunek jest z pewnością...) liczyć jako jeden błąd.	0-1
Estetyka pracy, np. przejrzysty układ graficzny (akapity , temat, marginesy, dostateczny poziom graficzny pisma, brak większej ilości skreśleń).	0-1

23p.: celujący;
22-20p.: bardzo dobry;
19-16p.: dobry;
15-12p.: dostateczny;
11-8p.: dopuszczający;
poniżej 8 p.: niedostateczny.

Opracował: Grzegorz Piątas